Trafikförvaltningen
Strategisk utveckling

INFORMATIONSÄRENDE
2022-08-22

Ärende
SL 2013-5828

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Handläggare
Jens Plambeck
08-123 316 51
jens.plambeck@regionstockholm.se

Trafiknämnden
2022-09-27, punkt 13

Information om arbete med utredningsplan för ÅVS stombuss 2.0

Ärendebeskrivning

Ärende avser information om pågående arbete med att upprätta en ny utredningsplan som redogör för vilka stomlinjer som ska utredas inom ÅVS stombuss 2.0 under perioden 2023-2026.

Bakgrund
ÅVS förbättrad framkomlighet i stomlinjenätet, nedan enbart ÅVS stombuss, har sedan starten 2014 bedrivits med utgångspunkt i Stomnätsplanen som antogs i trafiknämnden samma år. I juni 2022 antogs Kollektivtrafikplan 2050 enligt beslut i trafiknämnden 2022-06-21 och ersätter därmed stomnätsplanens tidigare roll. I samband med detta behöver ÅVS stombuss anpassas utifrån de åtgärdsförslag som finns utpekade i Kollektivtrafikplanen och en ny utredningsplan för vilka linjer som ska studeras kommande år behöver upprättas.

Då en stor del av den nya planen består av stombussåtgärder, bidrar ÅVS stombuss i hög utsträckning till att Kollektivtrafikplanen kan realiseras. Med ÅVS-arbetets nya mer omfattande studieupplägg, kan dock endast ett fåtal linjestudier genomföras per år. Prioriteringsgrunderna för vilka linjer som i slutändan ska ingå i utredningsplanen är därför centrala och påverkar vilka stomlinjer som har potential att vara först ut att förverkligas de närmaste åren.

Ärendet kan även ses som en delrapportering av det politiska uppdraget i budget 2022: *Utveckla det pågående arbetet med framkomlighet för*

busstrafiken till att omfatta fler kommuner och linjer[1]

ÅVS förbättrad framkomlighet i stomlinjenätet är ett samverkansprojekt mellan Trafikverket och trafikförvaltningen samt länets kommuner. Arbetet syftar till att skapa förutsättningar för ett genomförande av stombussnätet i enlighet med stomnätsplanen det vill säga ett större, sammanhängande stombusslinjenät med attraktiv standard vad gäller turtäthet, restider och framkomlighet.

Sedan projektet startade 2014 har 89 olika framkomlighetsåtgärder identifierats. 16 av dessa har också genomförts men flertalet återstår. För att möta uppsatta mål om ett utvecklat stomlinjenät till år 2030 behöver genomförandetakten öka. Med anledning av detta pågår under 2022 ett utvecklingsarbete med målsättning att forma ett projekt som i högre utsträckning än tidigare skapar förutsättningar för respektive part att bidra till ett utvecklat stomlinjenät. Arbetet ska resultera i ett nytt samverkansavtal mellan Trafikverket och trafikförvaltningen för perioden 2023-2026 och beräknas avslutas Q1 2023.

Ny procesmetodik - linjestudier
I årets utvecklingsarbete ingår att utveckla, testa och utvärdera en ny processmetodik för hur utredningsarbetet i projektet ska bedrivas.

Den nya processmetodiken innebär att tidigare stråk- och sträckningsstudier ersätts av så kallade linjestudier. En viktig skillnad är att linjestudierna omfattar hela stombusslinjer det vill säga inte geografiskt avgränsade stråk av en linje som tidigare upplägg inneburit. Innehållet i linjestudierna kommer breddas och i högre utsträckning än tidigare omhänderta frågor rörande förutsättningar att utveckla trafiken genom så kallade trafikeringsstudier.

En annan väsentlig skillnad mot tidigare upplägg är att linjestudierna avslutas med att en gemensam plan för *hur* genomförandet av studerade åtgärdsförslag (trafik + infrastruktur) ska gå till och taktas med utvecklingen av trafiken. Då genomförandet av åtgärder och förändrad trafik kan komma att ske successivt under ett antal år behöver underlaget även redovisa hur planen ska förvaltas och följas upp samt hur troliga förändringar ska hanteras längs vägen. Linjestudien kan anses avslutad så snart alla parter ställt sig bakom studiens

[1] Trafiknämnden budget 2022

resultat samt föreslagen rekommendation om hur det fortsatta arbetet ska gå till. Därefter är ÅVS stombuss uppdrag avslutat.

Kollektivtrafikplan 2050
Kollektivtrafikplan 2050 har efter beslut i trafiknämnden 2022-06-21 övertagit stomnätsplanens roll som strategisk plan för kollektivtrafikens utveckling i Stockholms län och ska fungera som en översiktsplan för kollektivtrafiken i länet.

Detta innebär att den grund som ÅVS-arbetet hittills vilat på byts ut. Det är därför viktigt att säkerställa att det även fortsättningsvis finns en tydlig kommunikation om vad stombussnätet har för uppgift, vilka brister utvecklingen av stomnätet ska lösas, vilka krav som ställs för att en ny stombusslinje ska kunna starta och sammantaget hur genomförandet av ett utvecklat stombussnät ska ske. ÅVS stombuss arbetet behöver därför anpassas till att möta utpekade åtgärdsförslag i Kollektivtrafikplan 2050. I utvecklingsarbetet av ÅVS stombuss ingår därför att upprätta en ny utredningsplan som redogör för vilka linjer som kommer utredas kommande avtalsperiod, 2023-2026.

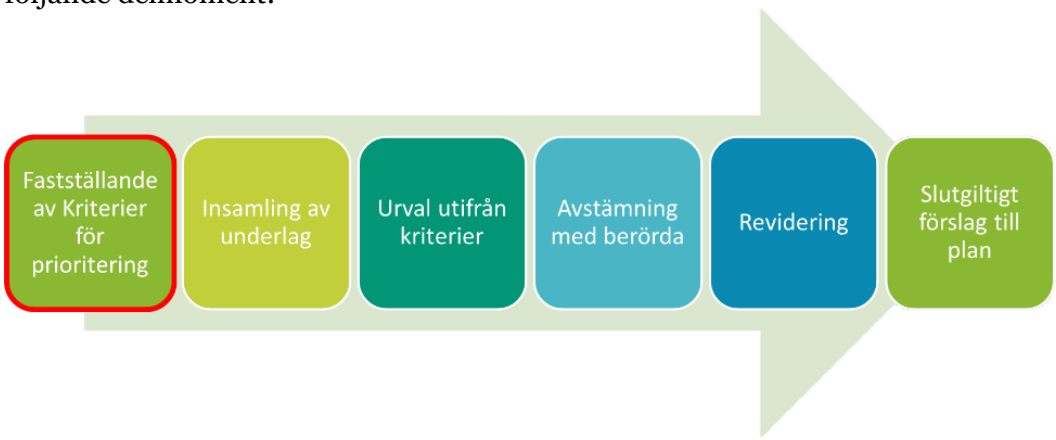
Ny utredningsplan 2023-2026
Ansvaret för att genomföra ett utvecklat stombussnät är idag delat mellan Region Stockholm i rollen som regional kollektivtrafikmyndighet och kommunerna och Trafikverket i rollen som väghållare. För att utvecklingsarbetet ska bli framgångsrikt och i högre utsträckning än tidigare leda till ett genomförande är det därför angeläget att arbetet med att identifiera vilka linjer som ska ingå i utredningsplanen bedrivs i nära dialog med berörda väghållare.

Utredningsplanen kommer att utgå från de tvärgående och radiella expressbusslinjer som finns utpekade i Kollektivtrafikplan 2050 vilket motsvarar omkring 25-30 olika linjer. Endast ett fåtal av dessa, omkring fem stycken, kommer kunna utredas under kommande avtalsperiod.

Ett viktigt kriterium för vilka linjer som ska prioriteras är kapaciteten hos respektive part att omhänderta och genomföra de rekommendationer som linjestudien resulterar i. Detta gäller för samtliga parter och innebär för trafikförvaltningens del att kunna ge tydliga besked om olika linjers

förutsättningar att utvecklas eller införas. Driftekonomiska och avtalsmässiga aspekter är exempel på frågeställningar som trafikförvaltningen behöver redogöra för, för att säkra genomförbarheten av de linjer som i slutändan väljs ut. För väghållarnas del handlar det om att ha en beredskap att vid avslutad studie omhänderta föreslagna åtgärdsförslag genom att säkra resurser för såväl fördjupat utredningsarbete som det faktiska byggandet.

Tid och aktivitetsplan
Arbetet med utredningsplanen påbörjades i mars 2022 och kommer pågå fram till Q1 2023. Arbetet bedrivs i nära dialog med länets kommuner och består av följande delmoment:

1. *Fastställande av kriterier april-september*
   Under våren har ett arbete med att identifiera och fastställa kriterier samt prioriteringsmodell för vilka linjer som i slutändan ska ingå i utredningsplanen arbetats fram. Utgångspunkten har varit de kriterier som användes vid framtagande av projektets tidigare utredningsplan från 2014. Dessa har därefter kompletterats med urvalskriterier från Kollektivtrafikplan 2050 samt inspel från länets kommuner vid en workshop i maj. Projektledningen har bearbetat underlaget och kommer 1 september presentera ett förslag på kriterier samt prioriteringsmodell på en informationsträff för länets kommuner.

2. *Insamling av underlag augusti-september*
   Med utgångspunkt i föreslagen prioriteringsmodell sker vid behov en insamling av underlag för att bedöma olika linjers potential utifrån fastlagda kriterier. Här uppmanas kommuner att bidra med input i form av kunskapsunderlag och dylikt.

3. *Urval september*
   Med utgångspunkt i kriterier samt insamlat kunskapsunderlag upprättas ett första förslag på de högst prioriterade linjerna att utreda kommande år.

4. *Avstämning med berörda*
   Med utgångspunkt i de högst rankade linjerna bjuds berörda kommuner in för dialog. Syftet är att tillsammans skapa en bild över respektive parters förutsättningar att ingå i en linjestudie men framförallt beredskapen att omhänderta studiens resultat. I detta skede blir bedömningskriterier som exempelvis resurser att delta i utredningsarbetet, politiskt intresse för linjen, liksom förutsättningar att investera i pengar och tid centrala att reda ut.

5. *Fastställelse av slutlig utredningsplan*
   Efter dialog med berörda kommuner sker vid behov en revidering av föreslagen utredningsordning innan ett slutligt förslag till utredningsplan fastställs.

Ekonomiska konsekvenser
Genom att satsa på långa, sammanhängande och kapacitetsstarka linjer med hög framkomlighet skapas förutsättningar för effektiv kollektivtrafikförsörjning med stort resande. I kombination med god framkomlighet och hög medelhastighet ger detta förutsättningar för en bra driftsekonomi. Utredningsarbetet i form av linjestudier bekostas gemensamt av Trafikverket och trafikförvaltningen. Det finns dock möjlighet att i inledande skede av utredningsarbetet inkludera ytterligare frågeställningar i studien om detta anses motiverat och stärker parternas möjlighet att nå ett genomförande. Eventuella önskemål om utökat utredningsarbete ligger utanför budget för grunduppdraget och bekostas av kravställande part. Utgångspunkten efter avslutad studie är att trafikförvaltningen finansierar trafikering och fordon inom avtal samt depåer. Väghållarna ansvarar för åtgärder inom väginfrastrukturen.

Riskbedömning
För att stombussnätets betydande nyttor ska förverkligas krävs att alla aktörer bidrar med sina respektive delar. Detta ställer krav på en efterföljande

fördjupad utrednings- och genomförandeprocess som präglas av helhetstänk, uthållighet och ett samordnat genomförande. Utmaningar är finansiering samt att upprätthålla engagemang och styrfart trots långa tidshorisonter och olika planeringsperspektiv, mandat och roller.

Konsekvenser för miljön
En mer attraktiv och konkurrenskraftig kollektivtrafik lockar fler resenärer och bidrar till minskade emissioner från biltrafiken. Ett utvecklat stomnät ger möjlighet för kollektivtrafiken att ta emot fler kollektivtrafikresenärer.

Sociala konsekvenser
Att utveckla ett stomnät med hög framkomlighet, täta förbindelser och strategiska bytespunkter ökar kollektivtrafikens konkurrenskraft och förbättrar möjligheten för fler resenärer att använda kollektivtrafiken.

David Lagneholm
Förvaltningschef

Jens Plambeck
Chef Strategisk utveckling